

Základní informace

Název předmětu	Politika vězeňství v souvislostech
Course title	Prison policy in context
Semestr	Zimní 2024/2025
Garant	Ing. Vladimír Kváča, Ph.D.
Vyučující	Ing. Vladimír Kváča, Ph.D.
Kód předmětu	JSM747
Rozsah, examinace	1/1, zkouška
Počet kreditů	5 ECTS (1 kredit = 30 hodin práce)
Podmínky pro zapsání předmětu	Žádné
Místo výuky	Jinonice C221, Věznice Vlnařice
Jazyk	Česky, menší část povinných zdrojů v angličtině
Čas výuky	Bloková výuka Vybrané středy 12:30 – 15:20 (2., 9. a 23. října, 27. listopadu, 4. a 18. prosince) + celodenní návštěva věznice Vlnařice po skupinách, pravděpodobné termíny 31. října (čt) a 4. (po) a 7. (čt) listopadu (každý absolvuje jeden z těchto termínů)
Moodle	https://dl1.cuni.cz/course/view.php?id=16474
Kontakt	vladimir.kvaca@gmail.com
Konzultační hodiny	Po dohodě na vladimir.kvaca@gmail.com

Stručná charakteristika předmětu

Trestní politika je součástí veřejné politiky státu. Mnozí věří, že kvalita veřejných politik se pozná podle toho, jak stát zachází s těmi, kteří jsou slabí a se kterými je obtížné se ztotožnit („devianti“ v terminologii teorie sociální konstrukce cílových populací). Do této skupiny patří právě typicky odsouzení. Česká republika se vyznačuje v rámci EU silně nadprůměrným počtem vězňů vzhledem k počtu obyvatel a míra kriminální recidivy je poměrně vysoká. Sonda do prostředí českého vězeňství je tak zajímavým příkladem jedné z opomíjených veřejných politik. V kurzu se zamyslíme nad významem trestu, podíváme se na **stručnou historii moderního vězeňství ve světě a v Česku, pokusíme se pochopit, kým je asi dvacet tisíc českých vězňů a jak se jim žije v českých věznicích. Podíváme se do jedné z českých věznic a budeme mluvit jak se zaměstnanci Vězeňské služby, tak s odsouzenými i s pracovníky neziskových organizací, které se této cílové skupině snaží pomáhat. Pozornost bude věnována i otázce, čemu odsouzení čelí po svém propuštění, kdy nezřídka musejí přijmout druhý, tentokrát nespravedlivý trest, v podobě stigmatizace a diskriminace od většinové společnosti.**

Požadavky na splnění kurzu jsou kombinací aktivní účasti, skupinové výzkumné práce zahrnující sběr dat pomocí rozhovorů s odsouzenými ve věznici a závěrečný písemný test.

Kurz je vyučován v češtině, avšak část povinných zdrojů k samostudiu je v angličtině. Kurz tak předpokládá alespoň dobrou pasivní znalost angličtiny.

Témata, literatura další zdroje

1. Úvod do problematiky vězeňství, stručná historie moderního vězeňství ve světě a v Česku, české věznice

- Definice vězeňství a jeho místo v rámci veřejné politiky státu.
- Význam veřejných politik a vězeňství jako ukazatel kvality politiky.
- Přehled českých věznic, jejich kapacita a problémy s přeplněností.
- Stručná historie moderního vězeňství ve světě a vývoj v České republice.
- Analýza faktorů, které vedou k nadprůměrnému počtu vězňů v České republice.
- Diskuse o míře kriminální recidivy a jejích příčin.

DRÁPAL, Jakub, Václav JIŘIČKA a Tereza RASZKOVÁ, ed., 2021. České vězeňství. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. ISBN 978-80-7676-066-0.

2. Retributivní vs. restorativní justice

- Retributivní přístup k justici
- Restorativní přístup k justici
- Restorativní justice v ČR a v zahraničí

MARUNA, Shadd a Hans TOCH, 2001. Making Good: How Ex-Convicts Reform and Rebuild Their Lives. 1st edition. Washington, D.C: Amer Psychological Assn. ISBN 978-1-55798-731-0.

3. Mezinárodní kontext a pohledy jinde – příklady zahraniční praxe

- Srovnání vězeňských systémů a politik ve vybraných zemích
- Příklad úspěšné reformy vězeňství
- Porovnání různých přístupů k trestání a rehabilitaci vězňů.
- Analýza úspěšných příkladů alternativních trestů a programů resocializace.
- Diskuse o různých filosofiích vězeňství a možnostech přenosu osvědčených postupů.

BOURGON, Jocelyne, 2012. The Story of the Singapore Prison Service: From Custodians of Prisoners to Captains of Life. 14.

4. Vězni a život ve vězení, odborné zacházení ve výkonu trestu.

- Charakteristika českých vězňů a faktory, které vedou k jejich uvěznění.
- Podmínky života ve vězení, včetně bydlení, stravování a zdravotní péče.
- Denní režim vězňů, včetně vzdělávání, pracovních aktivit a volnočasových aktivit.
- Problematické aspekty vězeňství, jako jsou násilí, drogy a psychické problémy.
- Role a význam odborného personálu ve věznicích a jejich práce s vězni.

DRÁPAL, Jakub, Václav JIŘIČKA a Tereza RASZKOVÁ, ed., 2021. České vězeňství. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. ISBN 978-80-7676-066-0.

5. Příprava na propuštění, propuštění, postpenitenciární péče a problém sociálního začleňování osob s trestní minulostí

- Význam přípravy na propuštění a programů pro resocializaci vězňů.
- Výzvy a překážky při návratu do společnosti po propuštění.
- Postpenitenciární péče a podpora pro bývalé vězně.
- Stigmatizace a diskriminace bývalých vězňů ve společnosti.
- Možnosti sociálního začleňování a integrace bývalých vězňů.

MERTL, Jiří, 2020. „Musíte makat a poslouchat, no“: Vězení, potlačování autonomie a responsabilizace u vězněných a propuštěných osob v ČR. Czech Sociological Review [online]. 56(4), 523–553. ISSN 00380288, 2336128X. Dostupné z:

Extra exkurze: Návštěva věznice, výzkum s odsouzenými

Věznici je potřeba zažít na vlastní kůži. Součástí kurzu je proto celodenní návštěva věznice (nejspíše Vinarice poblíž Kladna). Součástí návštěvy bude prohlídka částí věznice, beseda s pracovníky věznice a především příležitost pro provedení výzkumných rozhovorů s odsouzenými. Do věznice není možné vnášet žádná záznamová zařízení, rozhovory tak nebude možné nahrávat a bude nutné pořizovat záznam písemně v podobě tužka-papír. Pro návštěvu věznice je potřeba mít s sebou platný občanský průkaz či pas a respektovat pokyny vyučujícího a zaměstnanců věznice.

KVÁČA, Vladimír, 2021. Vinarice Prison - Case Study. *Human Learning Systems* [online] [vid. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://www.humanlearning.systems/uploads/Vinarice%20Prison%20-%20Case%20Study.pdf>

Hlavní studijní zdroje:

BOURGON, Jocelyne, 2012. The Story of the Singapore Prison Service: From Custodians of Prisoners to Captains of Life. 14.

DRÁPAL, Jakub, Václav JIŘIČKA a Tereza RASZKOVÁ, ed., 2021. *České vězeňství*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. ISBN 978-80-7676-066-0.

KVÁČA, Vladimír, 2021. Vinarice Prison - Case Study. *Human Learning Systems* [online] [vid. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://www.humanlearning.systems/uploads/Vinarice%20Prison%20-%20Case%20Study.pdf>

MARUNA, Shadd a Hans TOCH, 2001. *Making Good: How Ex-Convicts Reform and Rebuild Their Lives*. 1st edition. Washington, D.C: Amer Psychological Assn. ISBN 978-1-55798-731-0.

MERTL, Jiří, 2020. „Musíte makat a poslouchat, no“: Vězení, potlačování autonomie a responsabilizace u vězněných a propuštěných osob v ČR. *Czech Sociological Review* [online]. **56**(4), 523–553. ISSN 00380288, 2336128X. Dostupné z: doi:10.13060/csr.2020.017

Relevantní části zdrojů a další literatura budou poskytnuty v rámci Moodle elektronicky.

Cíle kurzu

Kurz vám pomůže:

- Seznámit se po stránce racionální i emocionální s prostředím českého vězeňství.
- Pochopit politiku vězeňství a její vývoj v souvislosti s trestní politikou i sociální politikou státu.
- Umět porovnat českou situaci se zahraničním kontextem i mezinárodními trendy a vybranými případovými studiemi.
- Procvičit si některé techniky společenskovedního výzkumu v podmínkách bez jakékoliv technické podpory.
- Pohlížet na vězeňství jako na systém a uvědomovat si možnosti a limity jeho změny.
- Potkat lidi, které byste jinak potkávali jen obtížně.

Forma kontroly studia (požadavky na ukončení předmětu)

Hodnocení (zkouška) je založena na kombinaci následujících aktivit a úloh:

Aktivita/Úkol	Možné body
Příprava a účast na seminářích	4 body za setkání, max. 20 bodů
Skupinová práce a její obhajoba	Max 50 bodů
Test	Max. 30 bodů
CELKEM	Max. 100 bodů.

Příprava a účast na seminářích

Kontaktní výuka se skládá ze sedmi setkání, která se zpravidla skládají z přednášky a semináře, místo jednoho setkání je zařazena terénní návštěva věznice. Za účast na celém jednom semináři student získá 4 body, až do maxima 20 bodů. To znamená, že dvě absence neohrožuje bodový zisk. Pro každý seminář je vyžadována příprava, zpravidla v podobě čtení literatury a její společná reflexe. Zjevná nepřipravenost může vyústit ve snížení bodového přidělu.

Skupinová práce a její obhajoba

Hlavní povinností v rámci kurzu je podíl na zpracování skupinové výzkumné práce, která má komponentu desk-research či literature review a kvalitativní výzkum spočívající v individuálních rozhovorech s odsouzenými (v rámci společné návštěvy věznice). Skupiny mohou být velké 4-6 osob a přesné téma je třeba domluvit s přednášejícím.

Hlavním výstupem je písemná zpráva v rozsahu 20 – 30 normostran (za celou skupinu).

Dalšími požadovanými výstupy odvozenými od hlavní zprávy jsou:

- Abstrakt v rozsahu 150 - 200 slov
- Poster ve formátu A3
- Presentace v délce 15 minut v rámci závěrečné obhajoby

Presentace a obhajoba práce proběhne na samostatném setkání v lednu 2025.

Test

Písemný individuální test o délce 30 minut ověří znalost základních pojmů a pochopení hlavních souvislostí tématu v rozsahu látky probírané na přednáškách a seminářích a obsažené v povinné literatuře.

Studijní náročnost:

5 kreditů odpovídá 150 hodinám práce, ty se skládají z:

- 28 hodin přímé výuky (3h x 6 setkání ve škole + 6 hodin exkurze + konzultace, závěrečný test a obhajoba práce)
- 50 hodin čtení literatury/jiné práce se zdroji a příprava na semináře
- 60 hodin práce na skupinové práci
- 12 hodin přípravy na závěrečný test a obhajobu skupinové práce

Známkování:

Počet získaných bodů	Známka
91 – 100	A – Excellent
81 – 90	B – Excellent

71 – 80	C – Very Good
61 – 70	D – Very Good
51 – 60	E – Good
50 a méně	F – Fail

Harmonogram kurzu (předběžně)

	Datum	
1.	2. říjen 2024	Obecný úvod, přehled témat, organizace práce v kurzu a jeho hodnocení. Téma 1, část 1. Úvod do problematiky vězeňství, stručná historie moderního vězeňství ve světě a v Česku, České věznice
2.	9. říjen 2024	Téma 1, část 2. Téma 2, část 1. Retributivní vs. restorativní justice
3.	23. říjen 2024	Téma 2, část 2. (Pravděpodobná hostka JUDr. Petra Masopust Šachová, Ph.D. předsedkyně, Institut pro restorativní justici, z. s. Board Member, European Forum for Restorative Justice) Téma 3, část 1. Mezinárodní kontext a pohledy jinam – příklady zahraniční praxe
4.	Říjen/Listopad	Návštěvy věznice, výzkum s odsouzenými
5.	27. listopad 2024	Téma 3, část 2. Reflexe exkurze do věznice Téma 3, část 1. Vězni a život ve vězení, odborné zacházení ve výkonu trestu.
6.	4. prosinec 2024	Téma 4, část 2. (Pravděpodobná hostka PhDr. Soňa Haluzová, generální ředitelství Vězeňské služby České republiky) Téma 5, část 1. Příprava na propuštění, propuštění, postpenitenciární péče a problém sociálního začleňování osob s trestní minulostí
7.	18. prosinec 2024	Téma 5, část 2. Konzultace skupinových prací Zakončení a shrnutí kurzu.
	Leden 2025	Obhajoba skupinových prací a test – termíny budou dohodnuty